

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

**Η παρούσα Έρευνα Αγοράς αφορά τους ακόλουθους
κωδικούς της Συνδυασμένης Ονοματολογίας (Combined
Nomenclature): HS [3004]**

Σύνταξη: Ε. Μασούρας, Γραμματέας ΟΕΥ Β΄

Επιμέλεια: Μ. Μπελιμπασάκης, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄

-Φεβρουάριος 2025-

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Γενική Επισκόπηση του Φαρμακευτικού Κλάδου στην Αλβανία	4
2. Σύστημα Υγείας στην Αλβανία	10
3. Η Αγορά των Φαρμάκων στην Αλβανία	15
3.1 Νομικό Πλαίσιο	15
3.2 Δομή Αγοράς.....	18
3.3 Φάρμακα	22
3.4 Εισαγωγές-Εξαγωγές Φαρμάκων της Αλβανίας, Ελληνικές Εξαγωγές	26
4. Συμπεράσματα-Προοπτικές	32
5. Παράρτημα Πινάκων	36
6. Χρήσιμες Διευθύνσεις.....	39

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AIDA: Αλβανική Υπηρεσία Ξένων Επενδύσεων
AISS: Αλβανικό Ινστιτούτο Διεθνών Μελετών
AKMS: Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων και Ιατροτεχνολογικών Προϊόντων
CRCA/ECPAT: Εθνικό Κέντρο Παιδικής Ανάπτυξης και Αποκατάστασης
E.E.: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή
EMA: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκου
EUROSTAT: Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία
FSDKSH: Ταμείο Υποχρεωτικής Ασφάλισης Υγείας
IDM: Ινστιτούτο Δημοκρατίας και Διαμεσολάβησης
INSTAT: Αλβανική Στατιστική Υπηρεσία
IPH: Αλβανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας
MHSP: Αλβανικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας
NDI: Αλβανικό Εθνικό Ινστιτούτο Δημοκρατίας
ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
OSHKSH: Αρχή Διαχείρισης Υπηρεσιών Υγείας
ΠΕΦ: Πανελλήνια Ένωση Φαρμακοβιομηχανίας
ΠΟΥ: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
QKB: Αλβανικό Εμπορικό Μητρώο Επιχειρήσεων
SHPF: Αλβανική Ένωση Φαρμακευτικών Εταιρειών
ΣΦΕΕ: Σύνδεσμος Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδας

1. Γενική Επισκόπηση του Φαρμακευτικού Κλάδου στην Αλβανία

Ο φαρμακευτικός τομέας στην Αλβανία παρουσιάζει σταθερή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, όπως φαίνεται τόσο από την αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, όσο και από το άνοιγμα της εγχώριας αγοράς σε πολυεθνικούς φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας και φαρμακευτικών προϊόντων.¹ Κύρια αιτία για την τάση αυτή αποτελεί φυσικά το έντονο δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα, όπως φαίνεται μέσα από τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής του πληθυσμού που δημοσιεύτηκαν πέρυσι (Ιούνιος 2024) από την Αλβανική Στατιστική Υπηρεσία (INSTAT).²

Συγκεκριμένα, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ανήλθε περίπου στους 2,4 εκατ. κατοίκους, όντας κατά 14% μειωμένος σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή (2011). Η σημαντική αυτή κάμψη οφείλεται στην αρνητική επίδραση ορισμένων παραγόντων, όπως η σταθερή μείωση του αριθμού των γεννήσεων,³ καθώς και τα υψηλά ποσοστά μετανάστευσης κυρίως νέων και καταρτισμένων ατόμων στο εξωτερικό για επαγγελματικούς λόγους, λόγω του χαμηλότερου επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης και διαβίωσης που επικρατεί στην Αλβανία σε σχέση με τον μέσο όρο των κρατών μελών της Ε.Ε, παρά τη σημαντική άνοδο που έχει συντελεστεί κατά τα τελευταία χρόνια σε σχέση με το παρελθόν στο πλαίσιο της προενταξιακής πορείας της χώρας.^{4 5}

Στους προαναφερόμενους αρνητικούς παράγοντες θα μπορούσε, επίσης, να προστεθεί και η συνεχής γήρανση του αλβανικού πληθυσμού, δεδομένου ότι σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία η μέση ηλικία του έφθασε τα 36,7 έτη (από 31,6 το 2011),⁶ η ηλικιακή ομάδα των 0-15 ετών μειώθηκε κατά 35%, ενώ το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων (κατηγορία 65 ετών και άνω)

¹ Βλ. σχετικά <https://pharmchoices.com/full-list-of-pharmaceutical-companies-in-albania/> (03.09.2024).

² Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός της Αλβανίας ανήλθε συνολικά στα 2.831.741 άτομα, Βλ. <https://shqiptarja.com/uploads/ckeditor/667eb96647c4bcens-2023.pdf> (03.09.2024).

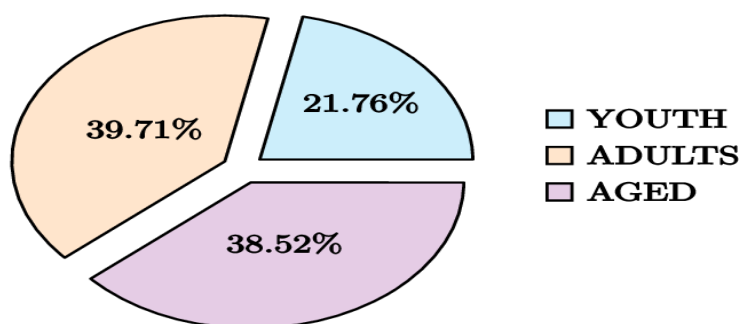
³ Σύμφωνα με την INSTAT οι γεννήσεις στην χώρα το 2023 ήταν μόλις 22.210, χαμηλό ιστορικό ρεκόρ από το 1934. Βλ. σχετικά <https://www.instat.gov.al/en/themes/demography-and-social-indicators/births-deaths-and-marriages/publication/2024/demographic-indicators-annual-2023-q1-2024/> (08.01.2025).

⁴ Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT η Αλβανία κατατάσσεται στην τελευταία θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης με μόλις 36% του μέσου κατά κεφαλή εισοδήματος (2023). Βλ. σχετικά <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/90455> (19.12.2024).

⁵ Βλ. σχετική μελέτη του Αλβανικού Ινστιτούτου Διεθνών Μελετών (AISS) σε <https://www.aiis-albania.org/sites/default/files/ALBANIA-%20Emigration%2C%20Depopulation%20and%20Solutions.pdf>, 13.01.2025).

⁶ Βλ. <https://www.statista.com/statistics/444044/average-age-of-the-population-in-albania/> (09.01.2025).

πλέον ανήλθε στο 13,1%. Τα δεδομένα αυτά υποδηλώνουν με σαφήνεια τη μείωση του ενεργού πληθυσμού (άτομα ηλικίας 20-60 ετών) που λειτουργεί ανασταλτικά συνολικά ως προς την οικονομία (παραγωγή και κατανάλωση αγαθών), επηρεάζοντας τόσο την αγορά εργασίας (έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού), όσο και τα ασφαλιστικά ταμεία (μείωση των εισφορών), δεδομένου ότι οι υποχρεώσεις τους (καταβολή συντάξεων) αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά κατά τα επόμενα χρόνια σύμφωνα με τις παρούσες εκτιμήσεις.⁷

Κατανομή των τριών κύριων πληθυσμιακών ομάδων (0-15, 15-60, άνω των 60 ετών) στην Αλβανία σύμφωνα με την INSTAT (2020). Πηγή: INSTAT (https://www.researchgate.net/figure/Albanian-population-based-on-age-Instat-2020_fig1_365999421, 08.01.2025).

Στο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας προστίθενται επίσης και άλλες αρνητικές συγκυρίες που σχετίζονται με την παρούσα διεθνή οικονομική συγκυρία, όπως η διαρκής ανατίμηση του εγχώριου νομίσματος (λεκ) έναντι ξένων νομισμάτων (ευρώ, δολάριο κ.ά.), ιδιαίτερα κατά την περίοδο 2021-2024, φαινόμενο που λειτουργήσε ανασταλτικά, όσον αφορά τις προσπάθειες των εγχώριων φαρμακευτικών εταιρειών να προχωρήσουν σε μαζικότερη παραγωγή προϊόντων, λόγω του αυξημένου κόστους εισαγωγής των πρώτων υλών, καθώς σε εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού τους εξοπλισμού που θα ανέβαζε την ποιότητά τους και ταυτόχρονα θα διευκόλυνε τη διείσδυσή τους στις ξένες αγορές. Θα πρέπει να τονιστεί ακόμη, ότι το αυξημένο κόστος των εισαγωγών (πρώτων υλών και προϊόντων) από το εξωτερικό, έχει οδηγήσει στην κυριαρχία στην αλβανική αγορά των αντίγραφων πρωτότυπων φαρμάκων (γενόσημων), καθώς και των εκτός πατέντας φαρμάκων από φθηνότερες αγορές με μαζική

⁷ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της INSTAT το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών αναμένεται να φτάσει στο 24% κατά το 2030. Βλ. Πίνακα 1 στο Παράρτημα.

παραγωγή (π.χ. Τουρκία), δεδομένης της κατά μέσο όρο χαμηλότερης αγοραστικής δύναμης του αλβανικού αγοραστικού κοινού σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης.⁸

Επιπρόσθετα, άλλοι ανασταλτικοί παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξη της αλβανικής αγοράς φαρμάκων αποτελούν επίσης το μικρό μέγεθός της (αδυναμία επίτευξης παραγωγής κλίμακας, περιορισμένα εκτιμώμενα κέρδη), καθώς και τα ολιγοπώλια που δεν επιτρέπουν την εύκολη είσοδο νέων εταιρειών με καινοτόμα προϊόντα. Παράλληλα αξίζει να σημειωθεί, ότι κατά καιρούς έχουν παρατηρηθεί ελλείψεις σε βασικά φάρμακα για τη θεραπεία σοβαρών ασθενειών που έχουν εμφανιστεί τα τελευταία χρόνια στην χώρα (π.χ. καρδιαγγειακές και ογκολογικές παθήσεις, αυτοάνοσα νοσήματα, νευρολογικές διαταραχές κ.ά), φαινόμενο που συσχετίζεται με τη διαδικασία έγκρισης και κυκλοφορίας φαρμακευτικών προϊόντων.⁹ Το γεγονός βέβαια, ότι οι ανάγκες του πληθυσμού σε φαρμακευτικές υπηρεσίες είναι πολύ μεγαλύτερες από τις τρέχουσες διαθέσιμες, αναμφισβήτητα δημιουργεί περαιτέρω προοπτικές για φαρμακευτικές επιχειρήσεις από χώρες με προϊόντα εγνωσμένης αξίας, όπως η Ελλάδα, για την κάλυψη των αναγκών του αγοραστικού κοινού, το οποίο είναι πρόθυμο να δαπανήσει χρήματα προκειμένου να έχει πρόσβαση σε προϊόντα, ακόμη και αν αυτά δεν περιλαμβάνονται στη σχετική λίστα αποζημίωσης του Δημοσίου, η οποία διαμορφώνεται και ανανεώνεται από το αλβανικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας (MHSP).¹⁰

Η πρόθεση του εγχώριου αγοραστικού κοινού προκειμένου να δαπανήσει χρήματα από το εισόδημά του για την αγορά φαρμακευτικών προϊόντων προκύπτει έμμεσα και από το γεγονός, ενώ τα δημόσια κονδύλια για την αποζημίωση φαρμάκων παραμένουν σχετικά αμετάβλητα, αντίστοιχα οι συνολικές δαπάνες στην αγορά για φάρμακα αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Αλβανίας (INSTAT), μόνο για το 2024 οι συνολικές δαπάνες υγείας ανήλθαν σε περίπου 765 εκατ. ευρώ, ενώ η αξία των εισαγωγών φαρμακευτικών προϊόντων ανήλθε περίπου στα 281 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 5% συγκριτικά με το 2023. Αντίστοιχα, για το ίδιο έτος το Ταμείο Αποζημίωσης Φαρμάκων (FSDKSH), δηλαδή η δομή που χρηματοδοτεί τις δημόσιες υπηρεσίες

⁸ Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας στην Αλβανία ξεπέρασε κατά το 2023 το 25% του πληθυσμού, υπολογιζόμενος στις 600 χιλιάδες συνολικά. Βλ. [Albanian Daily News](#) (18.09.2024).

⁹ Βλ. <https://shpf.al/en/> (26.07.2024).

¹⁰ Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.) περίπου το 60% των ετήσιων δαπανών των πολιτών της Αλβανίας για υγεία καλύπτεται από τους ίδιους. Βλ. <https://euronews.al/en/who-albanians-pay-60-of-healthcare-expenses-out-of-pocket/> (15.01.2025).

υγείας συνολικά, είχε ανώτατο όριο τα 120 εκατ. ευρώ, συνεπώς το Δημόσιο προέβη στην κάλυψη του αντίστοιχου ποσού, με αποτέλεσμα να υπολείπονται ακόμη περίπου 160 εκατ. ευρώ, τα οποία καλύφθηκαν στην πράξη από το εισόδημα των ίδιων των πολιτών. Επισημαίνεται, χαρακτηριστικά, ότι το 2024, το FSDKSH κάλυψε μόλις το 42,6% της αξίας των εισαγωγών, η συνολική αξία των οποίων αυξήθηκε κατά 16% για το χρονικό διάστημα 2019 -2024.¹¹

Η ανεπάρκεια των δημόσιων δαπανών για την κάλυψη των φαρμακευτικών αναγκών του πληθυσμού φαίνεται επιπρόσθετα από το γεγονός, ότι, ενώ κατά την περίοδο 2019-2024 ο προϋπολογισμός του FSDKSH αυξήθηκε κατά περίπου 40%, η αντίστοιχη κάλυψη των συνολικών δαπανών για φάρμακα ήταν μόλις 20,6% κατά το 2024 έναντι 24% το 2019.¹² Το στοιχείο αυτό έμμεσα υποδεικνύει την ανάγκη αναλογικής αύξησης του αντίστοιχου ποσού του Δημοσίου σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού.¹³

Αξίζει να τονιστεί παράλληλα ωστόσο, ότι παρά την γενικότερη τάση αύξησης των δαπανώμενων δημόσιων και ιδιωτικών πόρων για την υγεία ειδικά μετά την περίοδο της πανδημίας Covid-19, η Αλβανία παραμένει στην τελευταία θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης στον σχετικό τομέα (με μόνο 734 ευρώ κατά κεφαλή το 2022), σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) για την κατάσταση των συστημάτων υγείας στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα στοιχεία της εν λόγω Έκθεσης, το 24% των ερωτηθέντων στην Αλβανία απάντησε, ότι ήταν γενικότερα απαισιόδοξοι αναφορικά με τη δυνατότητά τους να συνεχίσουν να καλύπτουν μόνοι τους το οικονομικό κόστος της ιατρικής περίθαλψης και της φαρμακευτικής αγωγής που τυχόν χρειαστούν στο άμεσο μέλλον, στοιχείο που αντικατοπτρίζει το εμφανές έλλειμμα των δημόσιων δαπανών, καθώς και τη μεγάλη πίεση που πλέον ασκούν οι αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις στο αλβανικό σύστημα υγείας.¹⁴

¹¹Βλ. Albanian Daily News (https://mail.mfa.gr/service/home/~/?auth=co&loc=en_US&id=117116&part=2, 04.02.2025).

¹² <https://euronews.al/en/healthcare-expenditures-in-albania-decreased-during-2022/> (15.01.2025).

¹³ Βλ. INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/search/?query=medicine>, 31.12.2024).

¹⁴Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι το αντίστοιχο ποσοστό είναι χαμηλότερο σε άλλες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Βοσνία 16%, Κόσοβο 9%, Βόρεια Μακεδονία 16%, Μαυροβούνιο 20% και Σερβία 20%). Βλ. Albanian Daily News (https://mail.mfa.gr/service/home/~/?auth=co&loc=en_US&id=117116&part=2, 22.01.2025). Επίσης, σύμφωνα με την ίδια έκθεση οι κατά κεφαλή δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης στην Αλβανία είναι σχεδόν 5 φορές χαμηλότερες από τον μέσο όρο των κρατών μελών της ΕΕ που υπολογίζεται στα 3.533 ευρώ.

Έτος	Έξοδα για φάρμακα ανά νοικοκυριό κατά μέσο όρο (σε ευρώ)
2020	530
2021	540
2022	460
2023	480

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health>, 23.11.2024).

Ποσοστό (%) των δημοσίων δαπανών επί του συνόλου των δαπανών (δημόσιων και ιδιωτικών) επί του ΑΕΠ στην Αλβανία για την Υγεία (2020-2023)

2020	2021	2022	2023
3,1/9,68	3,36/10,67	2,98/9,80	2,8/10,1

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health>, 23.11.2024).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί, ωστόσο, ότι η προαναφερόμενη αρνητική κατάσταση εμπεριέχει και τη θετική της πλευρά, καθώς μέσω της γήρανσης του πληθυσμού και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου δημιουργείται μία συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες περίθαλψης και παροχής φαρμάκων, άρα και μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους για εταιρείες που ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στην χώρα. Παρά το μικρό της μέγεθος, άλλωστε, η αλβανική αγορά αποτελεί πρόσφορο έδαφος για επενδύσεις, καθώς οι φαρμακευτικές ανάγκες καλύπτονται παραδοσιακά κατά το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου κατά 90%) από εισαγωγές από το εξωτερικό, δεδομένου ότι η εγχώρια φαρμακευτική βιομηχανία επικεντρώνεται κυρίως στην παραγωγή αντίγραφων (γενόσημων) ξένων φαρμάκων, καθώς και παραφαρμακευτικών προϊόντων (π.χ. φυτικά, καλλυντικά).¹⁵ Το αλβανικό αγοραστικό κοινό συνεπώς έχει γνώση επώνυμων προϊόντων (brand names) από καθιερωμένες στη συνείδησή του αγορές (π.χ. Ιταλία, Γερμανία, Ελβετία, Ελλάδα κ.ά.) και δείχνει σταθερά την εμπιστοσύνη του σε αυτά.¹⁶

Τέλος, επισημαίνεται, ότι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας της Αλβανίας διενεργεί τακτικά δημόσιους διαγωνισμούς για τα εξής φαρμακευτικά προϊόντα:

¹⁵ Βλ. [Healthcare Resource Guide - Albania](#) (16.01.2025).

¹⁶ Βλ. <https://idealmedhealth.com/pharmaceutical-companies-in-albania/> (14.01.2025).

- εμβόλια για υποχρεωτικούς εμβολιασμούς, όπου υφίσταται αντίστοιχο εθνικό πρόγραμμα, καθώς και στις περιπτώσεις εμβολίων για εμβολιασμούς κατά συγκεκριμένων ασθενειών, όπως η λύσσα, ο αιμορραγικός πυρετός και ο τυφοειδής πυρετός. Και στις δύο περιπτώσεις η σχετική δαπάνη καλύπτεται από το Υπουργείο Υγείας.
- εμβόλια που πρόκειται να πληρωθούν από τους ασθενείς (φάρμακα που δεν αποτελούν αντικείμενο δημόσιου διαγωνισμού) όπως κατά του κίτρινου πυρετού, κατά της ηπατίτιδας Β, κατά της γρίπης τύπου Β, κατά του στρεπτόκοκκου της πνευμονίας, κατά της μηνιγγίτιδας και της γρίπης
- για φάρμακα κατά της φυματίωσης
- για φάρμακα κατά της ελονοσίας
- για φάρμακα κατά του HIV.¹⁷

¹⁷ Για ανοικτούς δημόσιους διαγωνισμούς που αφορούν στον τομέα της υγείας βλ. την ιστοσελίδα του εθνικού συστήματος δημοσίων συμβάσεων (www.app.gov.al).

2. Σύστημα Υγείας στην Αλβανία

Το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης στην Αλβανία είναι κατά βάση δημόσιο και όλοι οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε αυτό, ωστόσο αντίστοιχα και ο ιδιωτικός τομέας της υγείας έχει διευρυνθεί σημαντικά κατά τα τελευταία χρόνια, δεδομένου ότι στην αγορά έχουν ήδη εισέλθει αρκετές ξένες και εγχώριες εταιρείες, ειδικά στον υποτομέα της παροχής υπηρεσιών ασφαλίσεων υγείας.¹⁸ Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται σε πρωτογενές, δευτερογενές και τριτογενές επίπεδο και χρηματοδοτούνται τόσο από τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό, όσο και από τις εισφορές των εργοδοτών, των εργαζομένων και των αυτοαπασχολούμενων, από τους οποίους παρακρατείται και αποδίδεται, μέσω του Ταμείου Υποχρεωτικής Ασφάλισης Υγείας (FSDKSH) ένα καθορισμένο μέρος των εισοδημάτων τους. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας της Αλβανίας είναι ο αρμόδιος φορέας επίβλεψης των δημόσιων υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης αποτελώντας ουσιαστικά τον ρυθμιστή των στρατηγικών και των πολιτικών υγείας της χώρας, καθώς και τον συντονιστικό φορέα όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων (δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα) που παρέχουν σχετικές υπηρεσίες.¹⁹

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας συμμετέχει στη διαμόρφωση των φαρμακευτικών πολιτικών και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που εμφανίζονται στο σύστημα υγείας σε συνεργασία με τον Εθνικό Φορέα Φαρμάκων και Ιατρικού Εξοπλισμού (AKMS) και την Δημόσια Αρχή Διαχείρισης Υπηρεσιών Υγείας (OSHKSH), σύμφωνα με τους εθνικούς στόχους που έχουν τεθεί με τη «Στρατηγική για την Υγεία 2021-2030».²⁰ Σημαντική επίσης κρίνεται και η συμμετοχή διαφόρων άλλων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών υγείας και των φαρμακευτικών εταιρειών, ως προς τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου ρυθμιστικού πλαισίου για την αντιμετώπιση των

¹⁸ Βλ. Άρθρο 55, Αλβανικού Συντάγματος (1998). Στους παρόχους υπηρεσιών ασφάλισης υγείας περιλαμβάνονται αλβανικές εταιρείες (π.χ. Albsig, Sigal κ.ά.), καθώς και πολυεθνικές (π.χ. Cigna) που δραστηριοποιούνται στην χώρα.

¹⁹ Βλ. <https://shendetesia.gov.al/> (11.12.2024).

²⁰ Η Αρχή Διαχείρισης Υπηρεσιών Υγείας (OSHKSH), ιδρύθηκε ως κρατικός οργανισμός και λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις οργάνωσης και διεύθυνσης που εκφράζονται στο διάταγμα αριθ. 419 με ημερομηνία 04.07.2019, «Για την ίδρυση, τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του φορέα παροχής υπηρεσιών υγείας», καθώς και στον γενικό κανονισμό οργάνωσης και λειτουργίας του ΟΣΥΚΑ, «Για την έγκριση του εσωτερικού κανονισμού για τον τρόπο οργάνωσης, την έγκριση του εσωτερικού κανονισμού για τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του φορέα παροχής υπηρεσιών υγείας. Βλ. oshksh.gov.al (11.12.2024).

προκλήσεων του κλάδου, καθώς και την προσαρμογή των παρεχόμενων υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης στα πρότυπα της Ε.Ε.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το πλαίσιο του αλβανικού δημόσιου συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, οι ασθενείς έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον ιατρό τους, ωστόσο για να επισκεφτούν κάποιον ειδικό, χρειάζεται πρώτα να έχουν λάβει σχετικό παραπεμπτικό από παθολόγο γιατρό, διαδικασία που όμως συχνά παρακάμπτεται από τους ασθενείς, οι οποίοι επιλέγουν να πηγαίνουν απευθείας στον ειδικό για λόγους ευκολίας. Το φαινόμενο αυτό έχει οδηγήσει το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας στην προώθηση της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης προκειμένου να καταστεί εφικτή η αντικατάσταση του παλιού συστήματος έγγραφων παραπομπών σε παθολόγο από τον καθορισμό ραντεβού του ασθενή άμεσα με τον γιατρό μέσω της αντίστοιχης πλατφόρμας στο διαδίκτυο.²¹

Στην Αλβανία λειτουργούν συνολικά 67 νοσοκομεία, από τα οποία 43 είναι δημόσια (γενικά, περιφερειακά και πανεπιστημιακά), 24 ιδιωτικά (δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη), περίπου 700 πολυκλινικές και ιδιωτικές κλινικές (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη),²² ενώ υπάρχουν επίσης ένα πανεπιστημιακό κέντρο τραυματισμών, 2 ψυχιατρεία και από το 2020 το Εθνικό Κέντρο Παιδικής Ανάπτυξης και Αποκατάστασης (CRCA/ECPAT).²³ Η πλειοψηφία των νοσοκομείων και των κλινικών εντοπίζεται στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα (Τίρανα, Δυρράχιο, Φίερι κ.ά.), όπου κατοικεί, βάσει και της πιο πρόσφατης απογραφής, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας (γύρω στο 55%).²⁴ Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας περίθαλψης υπάρχουν και κάποια κέντρα υγείας σε διάφορες πόλεις της περιφέρειας (Σκόδρα, Αυλώνα, Φίερι κ.ά.), τα οποία όμως δεν είναι επαρκώς εξοπλισμένα προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του ντόπιου πληθυσμού με αποτέλεσμα να παρατηρούνται μεγάλες ανισότητες ως προς το επίπεδο της παροχής των

²¹ Βλ. Πρόγραμμα Ηλεκτρονικής Συνταγογράφησης *E-Health Albania* (https://health.ec.europa.eu/system/files/2018-04/ev_20161206_co12_en_0.pdf, 08.01.2025).

²² Βλ. Ανάμεσα στα κυριότερα συγκαταλέγονται τα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία «Μητέρα Τερέζα» και «Shefqet Ndroku», το Αμερικανικό και το Γερμανικό Νοσοκομείο, το «Υγεία», η Κλινική της Ορθόδοξης Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Αλβανίας κ.ά.

²³ Βλ. <https://www.crca.al/en/the-national-center-for-rehabilitation-and-reintegration-of-juveniles-in-conflict-with-the-law-established-in-albania/> (08.01.2025). Σχετικά με τα νοσοκομεία στην Αλβανία βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_hospitals_in_Albania (30.12.2024).

²⁴ Βλ. Πίνακες 3 και 4 στο Παράρτημα. Η αναλογία των ιατρών σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας ανέρχεται σε 1,88 ανά 1.000 κατοίκους σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας (2023) (<https://tradingeconomics.com/albania/physicians-per-1-000-people-wb-data.html#:~:text=Physicians%20per%201%2C000%20people%29%20in%20Albania%20was%20reported%20of%20development%20indicators%2C%20compiled%20from%20officially%20recognized%20sources>, 14.01.2025).

υπηρεσιών υγείας ανάμεσα στα μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως τα Τίρανα) και την υπόλοιπη χώρα.²⁵

Γενικότερα, υποστηρίζεται, ότι παρά την αξιολογη πρόοδο που έχει συντελεστεί κατά τα τελευταία έτη, ειδικά ως προς την είσοδο ξένων εταιρειών στον τομέα των υγειονομικών υπηρεσιών,²⁶ καθώς και τις προσπάθειες της αλβανικής κυβέρνησης στο πλαίσιο της «Στρατηγικής για την Υγεία 2021-2030» για την ενίσχυση ειδικά της πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε περιφερειακό επίπεδο (κέντρα υγείας), οι νοσοκομειακές εγκαταστάσεις κρίνονται στο μεγαλύτερο μέρος τους ανεπαρκείς, με σημαντικές ελλείψεις σε ειδικούς, ιατρικό εξοπλισμό και φάρμακα, ενώ και το επίπεδο των προτύπων υγιεινής θεωρείται χαμηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε.²⁷ Επιπρόσθετα, η φυγή πολλών νέων επιστημόνων στο εξωτερικό (κυρίως σε χώρες της Ε.Ε.) έχει επιφέρει οπισθοδρόμηση ως προς την καινοτομία, με αποτέλεσμα οι γιατροί και οι νοσηλευτές του εγχώριου συστήματος πολύ συχνά να αγνοούν τις νέες τεχνικές και τις εξελίξεις στην ιατρική, ενώ παράλληλα το σύστημα δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει σύγχρονα προβλήματα υγείας (π.χ. μορφές καρκίνου, αυτοάνοσα, ναρκωτικά, ογκολογικές ασθένειες κ.ά.). Συνεπακόλουθα, το έλλειμμα που εμφανίζεται στη λειτουργία και αποτελεσματικότητα του δημόσιου συστήματος νοσοκομειακής περίθαλψης, καλύπτεται στην πράξη από ιδιωτικούς φορείς, όπου και προσφεύγουν κυρίως τα υψηλότερα εισοδηματικά στρώματα του αλβανικού πληθυσμού, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να καταβάλουν και τα αντίστοιχα νοσήλια.

Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα προβλήματα που εμφανίζονται στο αλβανικό σύστημα περίθαλψης αποτελεί η έλλειψη σε ιατρικό εξοπλισμό και φάρμακα που διαχειρίζονται τα νοσοκομεία για την κάλυψη του συνόλου των ασθενών. Το φαινόμενο αυτό είναι αρκετά σύνηθες ειδικά στα δημόσια νοσοκομεία, με αποτέλεσμα οι ασθενείς να αναγκάζονται να απευθυνθούν στα αντίστοιχα ιδιωτικά ή να προμηθεύονται παρόμοια με τα αντίστοιχα επώνυμα

²⁵ Αναφορικά με την κοινή γνώμη για το αλβανικό σύστημα υγείας βλ. σχετική έκθεση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας και Διαμεσολάβησης (IDM): [https://www.opengovpartnership.org/members/albania/commitments/AL0058/\(08.01.2025\)](https://www.opengovpartnership.org/members/albania/commitments/AL0058/(08.01.2025)).

²⁶ Σημειώνεται ότι τον Ιούλιο 2018, η Ελληνική Εταιρεία ΥΓΕΙΑ Α.Ε, μέχρι τότε αποκλειστικός μέτοχος του Νοσοκομείου «HYGEIA HOSPITAL TIRANA», πώλησε το σύνολο των μετοχών της στην Εταιρεία «AMERICAN HOSPITAL SH.A.», η οποία εδρεύει στα Τίρανα. Η εν λόγω εταιρεία έχει αποκλειστικό μέτοχο, σύμφωνα με το αλβανικό εμπορικό μητρώο επιχειρήσεων (QKB), την εταιρεία «Balkan Alliance Healthcare B.V», με έδρα την Ολλανδία, με μετοχικό κεφάλαιο περίπου 20 εκατ. ευρώ. Βλ. σχετικά <https://qkb.gov.al/> (10.01.2025).

²⁷ Βλ. Εθνική Στρατηγική για την Υγεία 2021-2030 (<https://extranet.who.int/countryplanningcycles/planning-cycle-files/national-health-strategy-albania-2021-2030>, <https://konsultimipublik.gov.al/Konsultime/Detaje/434,13.01.2025>).

φαρμακευτικά σκευάσματα (γενόσημα), ταυτόχρονα όμως αμφιβόλου ποιότητας και προέλευσης. Θα πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο, βέβαια, ότι η έλλειψη φαρμάκων και η δυσλειτουργία συνολικά του αλβανικού συστήματος περίθαλψης οφείλονται σε πλήθος παραγόντων, όπως η γραφειοκρατία (π.χ. λήψη αποφάσεων κεντρικά από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας), το αυξημένο κόστος των εισαγωγών, το περιορισμένο ποσό των δημόσιων επενδύσεων για ιατρικό εξοπλισμό και φάρμακα παρά την εισροή πόρων και από το εξωτερικό (π.χ. E.E., ξένα funds, ιδιωτικές δωρεές κ.ά.) μεταξύ άλλων.²⁸ Άμεσο αποτέλεσμα είναι η χρόνια συσσώρευση χρεών του Δημοσίου σε ιδιώτες προμηθευτές (χονδρέμπορους, φαρμακαποθήκες), γεγονός που δυσχεραίνει την τροφοδότηση των δημόσιων νοσοκομείων με ιατροφαρμακευτικό εξοπλισμό και επιβαρύνει κατά κύριο λόγο τους ίδιους τους πολίτες που αναγκάζονται να καταβάλλουν επιπλέον χρήματα για να έχουν πρόσβαση σε φάρμακα μέσω ιδιωτικών φαρμακείων και αποθηκών που διαθέτουν καλύτερη πρόσβαση στους αντίστοιχους προμηθευτές των προϊόντων.

Συνολικές επισκέψεις των πολιτών σε νοσοκομεία, κλινικές και κέντρα υγείας στην Αλβανία (2020-2023)

2020	2021	2022	2023
7.353.296	8.144.504	8.434.996	9.241.229

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/census-2023/>, 30.12.2024).

Στατιστικά Στοιχεία για τα δημόσια νοσοκομεία της Αλβανίας (2020-2023)

Έτος	2020	2021	2022	2023
Αριθμός Δημόσιων Νοσοκομείων	42	43	43	43
Αριθμός Κλινών	8.334	8.501	8.703	8.839
Αριθμός Νοσηλευομένων	201.449	244.784	280.730	285.594
Μέσος όρος ημερών νοσηλείας	5	5,1	4,6	4,8

²⁸ Οι δημόσιες επενδύσεις με εσωτερικούς και εξωτερικούς πόρους στον τομέα της υγείας για την περίοδο 2014-2024 υπολογίζονται στα 168 εκατ. ευρώ, από τα οποία μόνο 13,7% αναλογούσε σε ιατρικό εξοπλισμό και φάρμακα, ενώ το 60% σε κατασκευή και ανακαίνιση κτιρίων (νοσοκομεία, κλινικές κ.ά.) αντίστοιχα. Βλ. σχετική έκθεση του Εθνικού Ινστιτούτου Δημοκρατίας (NDI) (<https://www.ndi.org/publications?country=1146&query=Healthcare>, 14.01.2025).

Αριθμός ατόμων που υπεβλήθησαν σε εγχείρηση	46.369	56.622	63.862	65.043
--	--------	--------	--------	--------

Πηγή: <https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health/#tab3> (15.01.2025)

Κατανομή των Δημόσιων Επενδύσεων με εγχώριους και ξένους πόρους για τα νοσοκομεία ανά τομέα (2014-2024)

Τομείς	Ποσό (σε εκατ. ευρώ)
Νέες Κατασκευές	19,6
Ιατρικός Εξοπλισμός και Φάρμακα	27,7
Ανακαινίσεις σε κτίρια	117,1
Πληροφοριακά συστήματα	23,9
Λοιπά	13,1
Σύνολο	201,4

Πηγή: Έκθεση του Αλβανικού Εθνικού Ινστιτούτου Δημοκρατίας (NDI) για τις επενδύσεις στο σύστημα υγείας κατά την περίοδο 2014-2024 (<https://www.ndi.org/publications?country=1146&query=Healthcare>, 14.01.2025).

3. Η Αγορά των Φαρμάκων στην Αλβανία

3.1 Νομικό Πλαίσιο

Η φαρμακευτική αγορά της Αλβανίας αποτελεί κρίσιμη συνιστώσα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης της χώρας, καθώς τροφοδοτεί με προϊόντα τους δημόσιους και ιδιωτικούς παρόχους υγειονομικής περίθαλψης, επομένως απαιτεί σαφείς κανονισμούς για τη διασφάλιση των υγειονομικών κανόνων και την ποιότητα των φαρμάκων που διατίθενται στον πληθυσμό. Οι εγχώριοι φαρμακευτικοί κανονισμοί συνεπώς εξυπηρετούν διττό σκοπό, δηλαδή την προστασία της δημόσιας υγείας διασφαλίζοντας ότι στο κοινό είναι προσβάσιμα μόνο ασφαλή και ελεγμένα φάρμακα, καθώς και την προώθηση δίκαιων πρακτικών ως προς τον καθορισμό των τιμών εντός της φαρμακευτικής βιομηχανίας, σύμφωνα με τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος των ρυθμιστικών αρχών, δηλαδή εν προκειμένω του Εθνικού Φορέα Φαρμάκων και Ιατρικού Εξοπλισμού (AKMS), είναι υψίστης σημασίας.²⁹ Ο εν λόγω φορέας, που αποτελεί ανεξάρτητη διοικητική αρχή και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Προστασίας της Αλβανίας, διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, ενώ ελέγχεται από το Υπουργικό Συμβούλιο της χώρας. Η χρηματοδότησή του βασίζεται στον κρατικό προϋπολογισμό, στις συνεισφορές των εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και σε άλλες πηγές (π.χ. δωρεές), με βάση πάντοτε την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών.

Κύριες αρμοδιότητες του AKMS αποτελούν αρχικά η αδειοδότηση των φαρμάκων και ακολούθως η διασφάλιση της διανομής των φαρμάκων στην εγχώρια αγορά σύμφωνα με τα πρότυπα ασφάλειας και ποιότητας της Ε.Ε. Ο AKMS αξιολογεί και εγκρίνει ανάλογα τα νέα φαρμακευτικά προϊόντα μέσω μιας αυστηρής διαδικασίας που ελέγχει την ασφάλεια, την ποιότητα και την αποτελεσματικότητά τους, σε συνεργασία με το Αλβανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας (IPH), για αυτό και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο γενικότερα στη διασφάλιση της υγείας του πληθυσμού. Επιπρόσθετα, είναι αρμόδιος για την κατάρτιση και τη διαχείριση των προγραμμάτων κάλυψης των δαπανών δημόσιας υγείας σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας, καθώς και για την ανάλυση, την εγγραφή και τον έλεγχο των φαρμάκων και του συνόλου των δραστηριοτήτων (δημόσιων και ιδιωτικών

²⁹ Βλ. Agjencia Kombëtare e Barnave dhe Pajisjeve Mjekësore- National Agency of Drugs and Medical Equipment (<https://akbpm.gov.al/>).

φορέων) στον φαρμακευτικό τομέα. Τέλος, ο ΑΚΜΣ καταρτίζει την ετήσια λίστα φαρμάκων που καλύπτονται από την Κοινωνική Ασφάλιση και αφορούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια (νοσοκομειακή) περίθαλψη καλύπτοντας την αξία του φαρμάκου αναφοράς με τη χαμηλότερη τιμή, ενώ οι ασθενείς υποχρεούνται να καταβάλουν το υπόλοιπο τμήμα της αξίας του φαρμάκου.³⁰

Επισημαίνεται σε αυτό το σημείο, ότι η διαδικασία έγκρισης και χορήγησης άδειας εμπορίας ενός φαρμάκου στην αλβανική αγορά διαρκεί περίπου 9-12 μήνες (κατά μέσο όρο 210 ημέρες), ωστόσο μπορεί να ποικίλει ανάλογα με το είδος του φαρμάκου, ενώ για φάρμακα που είναι ήδη εγκεκριμένα από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκου (EMA), η εν λόγω διαδικασία περιορίζεται χρονικά στους 1-3 μήνες, κατά προσέγγιση. Η Άδεια Εμπορίας Φαρμάκου έχει πενταετή διάρκεια, ενώ παρέχεται η δυνατότητα ανανέωσής της για πέντε επιπλέον έτη, κατόπιν σχετικής αίτησης του δικαιούχου.³¹

Σύμφωνα με την αλβανική νομοθεσία (Νόμος 105/2014) «περί φαρμάκων και φαρμακευτικών υπηρεσιών», ο ΑΚΜΣ χορηγεί άδεια εμπορίας στις εξής κατηγορίες φαρμάκων:

- σκευάσματα που έχουν παρασκευαστεί στην Αλβανία
- σκευάσματα που έχουν λάβει άδεια εμπορίας και πωλούνται σε χώρες της Ε.Ε., καθώς και σε ΗΠΑ, Καναδά, Ελβετία, Ισραήλ, Αυστραλία, Ιαπωνία και Τουρκία
- σκευάσματα που έχουν παρασκευαστεί στις βαλκανικές χώρες, έχουν λάβει άδεια εμπορίας και πωλούνται στη συγκεκριμένη χώρα
- σκευάσματα που έχουν λάβει άδεια εμπορίας από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκου ή την Υπηρεσία Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ.³²

Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί, ότι οι τιμές των φαρμάκων καθορίζονται και ελέγχονται από την Επιτροπή Τιμολόγησης Φαρμάκων, φορέα που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας. Η διαδικασία για τον καθορισμό της τιμής ενός νέου φαρμάκου διαρκεί περίπου 1-2 μήνες. Η εγκεκριμένη τιμή CIF ενός νέου φαρμάκου ισούται με τη χαμηλότερη τιμή χονδρικής στις χώρες αναφοράς (Ιταλία, Ελλάδα, Βόρεια Μακεδονία, Σερβία

³⁰<https://generisonline.com/understanding-pharmaceutical-regulations-in-albania-drug-approval-manufacturing-standards-and-compliance-penalties/> (25.01.2025).

³¹<https://generisonline.com/understanding-pharmaceutical-regulations-in-albania-drug-approval-manufacturing-standards-and-compliance-penalties/> (25.01.2025).

³² <https://platform.who.int/docs/default-source/mca-documents/policy-documents/law/ALB-MN-78-LAW-2014-alb-Medicines-and-Pharmaceutical-Services-Act.pdf> (16.01.2024).

και Κροατία).³³ Το Υπουργείο λαμβάνοντας υπ' όψιν την εγκεκριμένη τιμή CIF, καθορίζει τόσο την τιμή χονδρικής όσο και την τιμή λιανικής του συγκεκριμένου φαρμακευτικού σκευάσματος.

Η μέθοδος τιμολόγησης έχει κατά βάση ως εξής:

- Η νοσοκομειακή τιμή ισούται με την τιμή CIF πλέον 5% για τη νοσοκομειακή χρήση ή πλέον 5,5% για τα ακριβά φάρμακα (εξωτερικών ιατρείων νοσοκομείων).
- Η τιμή χονδρικής για καλυπτόμενα φάρμακα ισούται με την τιμή CIF πλέον 8% ή πλέον 5,5% για ινσουλίνες και ορισμένα αντιβιοτικά ή πλέον 4% για τα κυτταροστατικά.
- Η τιμή χονδρικής για μη καλυπτόμενα φάρμακα ισούται με την τιμή CIF πλέον 11%.
- Η τιμή φαρμακείου για τα καλυπτόμενα φάρμακα ισούται με την τιμή χονδρικής για τα καλυπτόμενα φάρμακα πλέον 20% ή πλέον 10% για τα κυτταροστατικά.
- Η τιμή φαρμακείου για μη καλυπτόμενα φάρμακα ισούται με την τιμή χονδρικής για τα μη καλυπτόμενα φάρμακα πλέον 25%.

Επιπρόσθετα, τα φάρμακα δεν επιβαρύνονται με ΦΠΑ, ενώ η τιμή CIF του γενοσήμου πρέπει να είναι κατά 20% χαμηλότερη από εκείνη του πρωτοτύπου φαρμάκου. Γενικότερα, οι τιμές αναπροσαρμόζονται ετησίως έως τις 15 Δεκεμβρίου, ενώ το περιθώριο κέρδους των αλβανικών φαρμακείων είναι αρκετά υψηλό και γενικά ανέρχεται στο 24% για τα φάρμακα που καλύπτονται από το ΑΚΜΣ και 25% για εκείνα που δεν καλύπτονται. Τα φαρμακεία εξοφλούν τις επιχειρήσεις χονδρεμπορίου εντός 90 - 120 ημερών, ενώ το ΑΚΜΣ καταβάλλει τη συμμετοχή του εντός 60-90 ημερών.³⁴

Ως προς το ζήτημα του κέρδους θα πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο, ότι συχνά έχουν παρατηρηθεί ζητήματα στρέβλωσης της αγοράς και αθέμιτου ανταγωνισμού, ειδικά από μεγάλες αλυσίδες που ρίχνουν αρκετά τις τιμές προσφέροντας προϊόντα με μεγαλύτερες εκπτώσεις σε

³³ Τιμή CIF (Κόστος, Ασφάλιση και Φορτίο), είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται ευρέως στο διεθνές εμπόριο, ιδιαίτερα σε ναυτιλιακές συμβάσεις. Αυτός ο όρος χαρακτηρίζεται από τους Incoterms (Διεθνείς Εμπορικοί Όροι), οι οποίοι είναι μια σειρά προκαθορισμένων εμπορικών όρων που δημοσιεύονται από το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ICC) που σχετίζονται με το διεθνές εμπορικό δίκαιο. Βλ. <https://www.sourcingwill.com/el/what-is-cif-cost-insurance-and-freight/> (17.01.2025).

³⁴ Επισημαίνεται, εκτός του Νόμου 105/2014 η αλβανική κυβέρνηση θέσπισε κατά την περίοδο 2014-2019 μια σειρά νομοθετημάτων για την εναρμόνιση της εγχώριας νομοθεσίας με εκείνη της Ε.Ε. (π.χ. Νόμος 89/2014 «Για τα ιατρικά προϊόντα», Νόμος 7975/2015 «Περί ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών», Διαταγή αριθ. 734 της 18.10.2019 για ορισμένες αλλαγές στη διαταγή αριθ. 360 ημερομηνίας 22.08.2016 «Σχετικά με τις διαδικασίες και τους κανόνες για την καταχώριση των ιατροτεχνολογικών προϊόντων, τις αλλαγές και την ακύρωση της καταχώρισής τους, την απαραίτητη τεκμηρίωση και τα σχετικά έξοδα»

σχέση με τα μικρότερα φαρμακεία με αποτέλεσμα τα φάρμακα να πωλούνται κάτω από το καθορισμένο κόστος.³⁵

3.2 Δομή Αγοράς

Στην Αλβανία λειτουργούν περί τα 1.500 φαρμακεία, από τα οποία 42 είναι νοσοκομειακά, τα υπόλοιπα είναι ιδιωτικά, ενώ υπάρχουν και 200 φαρμακαποθήκες. Η πλειοψηφία (78,39%) από αυτά είναι μικρές επιχειρήσεις (συνήθως ενός ιδιοκτήτη), ενώ τα υπόλοιπα (21,61%), ανήκουν σε μεγαλύτερες εταιρείες από το εξωτερικό (πολυεθνικές) ή μικτές (αλβανικές και ξένες). Ο αριθμός των φαρμακείων είναι αρκετά μεγάλος συγκριτικά με τον πληθυσμό της χώρας (2,4 εκατ.), ενώ τα περισσότερα συγκεντρώνονται στην περιοχή της πρωτεύουσας. Τονίζεται, ότι αντίστοιχα και η αναλογία των φαρμακοποιών που εργάζονται σε αυτά είναι επίσης υψηλή σε σχέση με το αγοραστικό κοινό (86 στους 100 κατοίκους), τοποθετώντας την Αλβανία στις πρώτες θέσεις ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης.³⁶

Επισημαίνεται, ότι κατά τα τελευταία χρόνια τα περισσότερα φαρμακεία στην Αλβανία έχουν δημιουργήσει μια ισχυρή ψηφιακή παρουσία σε διάφορες πλατφόρμες (LinkedIn, Facebook, Instagram, X (πρώην Twitter), TikTok και YouTube), ενώ διαθέτουν και δικούς τους ιστότοπους στο διαδίκτυο.³⁷

Αριθμός των φαρμακείων στην Αλβανία (2020-2023)

2020	2021	2022	2023
Σύνολο	Σύνολο	Σύνολο	Σύνολο
1368	1400	1475	1500 (εκτίμηση)

Κέρδη των φαρμακείων (2021-2022)

Έτος	Κέρδη σε ευρώ	Μεταβολή %
2021	240.723	
2022	328.712	36,5

Πηγή: INSTAT, (<https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health>, 16.12.2024)

³⁵ Βλ. <https://ina.media/en/2024/08/06/farmacite-drejt-monopolit/> (23.01.2025).

³⁶ Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός, ότι η Αλβανία στον συγκεκριμένο τομέα βρίσκεται σε υψηλότερη θέση σε σχέση με χώρες της Ε.Ε., όπως η Αυστρία και η Γερμανία με 71 και 64 φαρμακοποιούς ανά κάτοικο. Αντίστοιχα η Ελλάδα έχει 105 φαρμακοποιούς ανά κάτοικο. Βλ. σχετικά <https://www.hashtag.al/en/index.php/2019/01/15/shqiperia-nder-vendet-me-numer-te-larte-te-farmacisteve-ne-europe/> (23.01.2025).

³⁷ Βλ. <https://rentechdigital.com/smartscraper/business-report-details/list-of-pharmacies-in-albania>.

Όπως προαναφέρθηκε, ο αλβανικός φαρμακευτικός κλάδος συνεχώς αναπτύσσεται με το συνολική αξία των προϊόντων να υπολογίζεται στα 83,06 εκ. ευρώ για το 2024 και 85,8 εκ. ευρώ για το 2025 αντίστοιχα, ωστόσο τα τοπικά προϊόντα εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν ένα μικρό ποσοστό της συνολικής αγοράς (περίπου το 10%), ενώ αντίθετα οι εισαγωγές (επώνυμων και γενόσημων φαρμάκων) κυριαρχούν κατά μεγάλη πλειοψηφία (90%), καθώς πολλές ξένες εταιρείες ήδη δραστηριοποιούνται στην χώρα.³⁸

Στην Αλβανία συνολικά υπάρχουν 66 εγγεγραμμένοι παραγωγοί και διανομείς φαρμάκων, παραφαρμακευτικών προϊόντων, καθώς και ειδών Ιατρικού Εξοπλισμού (παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα), από τους οποίους οι περισσότεροι είναι μικρομεσαίες εταιρείες, με 30 έως 100 εργαζομένους.³⁹

Λίστα Εγγεγραμμένων Παραγωγών και Διανομέων Φαρμάκων και Φαρμακευτικών Προϊόντων και Ειδών Ιατρικού Εξοπλισμού στην Αλβανία

	Επωνυμία
1.	Abbott Laboratories S.A.
2.	Alb Global Pharma
3.	Alba Medic
4.	Albanian Medical Distr.
5.	ALB - MEDISAN sh.p.k
6.	Almegi Pharma
7.	Ald Trade Farma
8.	Alfarmacos
9.	Amario Pharma
10.	Ana Pharma
11.	Astra Zeneca
12.	Avicena
13.	Bayer d.o.o. Albania
14.	BERLIN-CHEMIE AG
15.	CFO Pharma
16.	Delta Pharma Albania
17.	Dimagra Albania
18.	Ecobi Albania
19.	Evita Albania
20.	Eves
21.	Farma Net Albania Shpk.
22.	Farmaplus
23.	Florafarma
24.	FUFARMA sha.
25.	Geni Phar Albania
26.	Gentius
27.	Glaxosmithkline

³⁸<https://idealmedhealth.com/pharmaceutical-companies-in-albania/>, <https://pharmchoices.com/full-list-of-pharmaceutical-companies-in-albania/> (17.01.2025).

³⁹ Βλ. INSTAT, (<https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health>, 16.12.2024).

28.	GSK
29.	Helvetica Profarm
30.	Hoffman-La Roche Ltd
31.	IMIPHARMA Albania
32.	Intermed
33.	Kanaki
34.	LEKLI sh.p.k
35.	Medik Line Stwart
36.	Megapharm
37.	Lekli Pharma
38.	MATE IMPEX PHARMA COMMERCE
39.	Medina Co.
40.	Medicamenta
41.	Nobel Pharma
42.	Novartis Pharma Services Inc.
43.	Novo Nordisk Albania
44.	Novopharma
45.	NUOVA CIESSE SH.P.K
46.	Omega Pharma
47.	Partners Pharma
48.	Pharmacom
49.	Pharmatech
50.	Profarma
51.	Provit Pharmaceuticals
52.	Rejsi Farma sh.p.k.
53.	ResiFarma
54.	RIO-FARMA
55.	R&S Farma HQ
56.	Sandoz
57.	SAT FARMA
58.	Spring Pharma
59.	Swissmed
60.	Swixx Biopharma SA.
61.	Trimed Healthcare
62.	Trifarm
63.	Trimed
64.	UNIMED Sh.p.k
65.	Unifarma
66.	Vinipharma Medical Group

Πηγή: <https://pharmajobswalkin.com/pharmaceutical-companies-in-albania/> (17.01.2025).

Οι πρώτες 10 φαρμακευτικές εταιρείες στην Αλβανία με βάση τα ετήσια έσοδα σε εκατ. ευρώ (2024)

Επωνυμία	Κέρδη	Αριθμός Υπαλλήλων
1. Profarma	32,6	353
2. Pharma One	30,6	102
3. ALB Global Pharma	23,9	384
4. CFO Pharma	21,7	413
5. FUFARM A	4,8	20
6. Delta Pharma Albania	4,7	247
7. Berlin-Chemie AG Albania	4,6	68
8. Bendi Shpk	3,8	29
9. Lekli Pharma	3,7	20
10. Evergreen	3,1	8

Πηγή: <https://www.zoominfo.com/top-lists/top-10-companies-from-healthcare-pharmaceuticals-industry-in-AL-by-revenue> (17.01.2025)

Επισημαίνεται, ότι κάποιες από τις προαναφερόμενες εταιρείες λειτουργούν ως αντιπρόσωποι ξένων εταιρειών, διανέμοντας τα προϊόντα τους μέσω δικών τους αλυσίδων (franchise) ή μεμονωμένων φαρμακείων στην αλβανική αγορά, είτε ως άμεσοι εισαγωγείς από το εξωτερικό, ενώ κάποιες είναι και παραγωγοί φαρμακευτικών προϊόντων.

Η εταιρεία με το σημαντικότερο μερίδιο στην αλβανική αγορά φαρμάκων κατά το 2024 (τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) ήταν η εταιρεία αλβανικών συμφερόντων Profarma με πωλήσεις ύψους 32,6 εκατ. ευρώ και μερίδιο αγοράς της τάξεως του 9%. Η Profarma λειτουργεί από το 1948, ιδιωτικοποιήθηκε το 2000, ενώ θεωρείται ότι αποτελεί συχνά εμπόδιο για την είσοδο ξένων εταιρειών στην αλβανική αγορά.

Στη δεύτερη θέση, με πωλήσεις 30,6 εκατ. ευρώ και μερίδιο 7% στη αλβανική αγορά βρίσκεται η Pharma One, στην τρίτη θέση η ALB Global Pharma με κέρδη 23,9 εκατ. ευρώ, ενώ στην τέταρτη θέση η CFO Pharma με κέρδη 23,9 εκατ. ευρώ. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι τέσσερις πρώτες εταιρείες της λίστας έχουν πάνω από το 50% της αγοράς, δείγμα του ολιγοπωλιακού χαρακτήρα της αλβανικής αγοράς.

Στις επόμενες θέσεις της λίστας των φαρμακευτικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία βρίσκονται οι: Delta Pharma Albania (διανομέας των φαρμάκων της Novartis στην Αλβανία μαζί με τη Rejsi Farma), η Berlin-Chemie, η Bendi Shpk, η Lekli Pharma και η Evergreen. Επισημαίνεται τέλος, ότι ρόλο διανομέα της Pfizer στην εγχώρια αγορά έχουν οι εταιρείες Megapharm and Pegasus, εταιρεία που εισάγει ιατρικό εξοπλισμό για νοσοκομεία.

3.3 Φάρμακα

Είναι γεγονός, ότι σε παραδοσιακές και σχετικά μικρές αγορές, όπως η αλβανική, σημαντικό ρόλο έχουν παράγοντες, όπως η αύξηση του προϋπολογισμού της χώρας (φορολογική βάση, έσοδα), το αυξημένο βιοτικό επίπεδο (υψηλότερο διαθέσιμο εισόδημα), ο βαθμός χρηματοδοτικής κάλυψης των υπηρεσιών υγείας από το Δημόσιο, καθώς και παλιές συνήθειες (υπερ-συνταγογράφηση και κατανάλωση φαρμάκων σε υψηλό βαθμό). Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί, ότι σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την πανδημία, η ποσότητα των φαρμακευτικών προϊόντων έχει σχεδόν διπλασιαστεί στην αλβανική αγορά.

Ως προς τα είδη των φαρμάκων που καταναλώνονται, επισμαίνεται, ότι οι βιταμίνες συγκαταλέγονται ανάμεσα στα πιο δημοφιλή μη συνταγογραφούμενα φάρμακα, ενώ μεγάλη χρήση έχουν αυτά που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των πιο συχνά εμφανιζόμενων ασθενειών κατά τα τελευταία χρόνια στην Αλβανία (καρδιοαγγειακές παθήσεις, διάφορες μορφές καρκίνου, ρευματικά, πνευμονικές παθήσεις κ.ά.), μερικά από τα οποία είναι τα εξής:

- Xarelto (καρδιακές παθήσεις)
- Abiraterone (καρκίνος του προστάτη)
- Sunitinib (διάφορες μορφές καρκίνου)
- Pazopanib (αντιογκολογικό)
- Formadozen (αντιογκολογικό)
- Ivabrabine (καρδιακές παθήσεις)

- Ramipril (καρδιακές παθήσεις)
- Leflunomide (ρευματικά, αρθρίτιδα).

Τα προαναφερόμενα φάρμακα αποτελούν επιλογές στη λίστα αποζημίωσης του Δημοσίου, η οποία βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας πρέπει να ανανεώνεται ετησίως, κάτι που ωστόσο δεν τηρείται πάντα από το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, έχει αρνητικές επιδράσεις, όπως την πρόσθετη επιβάρυνση για τον κρατικό προϋπολογισμό, αλλά και μη δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών σε νέες θεραπευτικές επιλογές και προϊόντα που κυκλοφορούν σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές.

Στον κατωτέρω πίνακα παρουσιάζεται η διάρθρωση της αγοράς των καταχωρημένων στην Αλβανία φαρμάκων ανά είδος (πρωτότυπα και γενόσημα) για το 2023.

Κατανομή αγοράς φαρμάκων στην Αλβανία (2023)

Τύπος	Ποσοστό %
Γενόσημα (generic)	76
Πρωτότυπα (αρχικά)	24

Πηγή: INSTAT, (<https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health>, 16.12.2024)

Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από τα συνταγογραφούμενα φάρμακα για την αντιμετώπιση συνήθων ασθενειών, σημαντική ανάπτυξη στην Αλβανία κατά τελευταία χρόνια παρουσιάζουν και τα μη φαρμακευτικά (παραφαρμακευτικά) προϊόντα, όπως τα συμπληρώματα διατροφής, τα οποία κυκλοφορούν με αυξημένη ζήτηση τόσο μέσω φαρμακείων όσο και μέσω εξειδικευμένων καταστημάτων. Οι βασικοί διανομείς στον εν λόγω υποκλάδο είναι συνήθως μεγάλες φαρμακευτικές εταιρείες και wholesalers που δραστηριοποιούνται στη διανομή και άλλων παραφαρμακευτικών προϊόντων, για την αγορά των οποίων δεν απαιτείται συνταγογράφηση (π.χ. βιταμίνες, καλλυντικά).

Συγκεκριμένα, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα της αλβανικής αγοράς είναι οι εξής:

- Intermed (www.intermed.al): Μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες διανομής φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών προϊόντων στην χώρα
- Megapharma (<https://megapharm.al>): Φαρμακαποθήκη και διανομέας συμπληρωμάτων διατροφής

- Rejsi Farma (www.rejsifarma.al): Διανομέας που συνεργάζεται με μεγάλες ευρωπαϊκές φαρμακευτικές εταιρείες.
- Delta Pharma (<https://deltapharma-adria.com>): Διαθέτει δίκτυο διανομής και συνεργάζεται με φαρμακεία σε όλη τη χώρα
- Euromed (www.euromed.al): Ιατρικά αναλώσιμα
- Pegasus (<https://pegasusmed.al>): Ιατρικά αναλώσιμα
- Intermedica (<https://intermedica.al>): Διαγνωστικά κέντρα
- FarmaNet (<https://farma-net.com>): Αλυσίδα Φαρμακείων.

Επιπρόσθετα, σχετικά με τα παραφαρμακευτικά προϊόντα στην αλβανική αγορά παρατηρείται, ότι αυξανόμενη ζήτηση έχουν και τα φυτικά προϊόντα που παράγονται σε ορισμένες περιοχές της χώρας (Shkodër, Malësi e Madhe, Korçë, Elbasan, Berat, Gjirokastrë και Kukës). Εκτιμάται ότι στην Αλβανία καλλιεργούνται συνολικά περίπου 330 είδη φαρμακευτικών βοτάνων, με 186 είδη από αυτά, όπως το φασκόμηλο, η λεβάντα, η ρίγανη και το θυμάρι να είναι ιδιαίτερα περιζήτητα σε ξένες αγορές (ΗΠΑ, Γερμανία κ.ά.)

Περίπου το 95% του συνόλου των παραγόμενων προϊόντων εξάγεται εκτός της χώρας, με το ποσοστό αυτό να αυξάνεται ετησίως, γεγονός που ωστόσο δεν επιφέρει τα αντίστοιχα κέρδη, καθώς η αξία τους ανήλθε μόλις στα 44 εκατ. ευρώ το 2020, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Αλβανικής Υπηρεσίας Ξένων Επενδύσεων (AIDA).⁴⁰ Από την συνολική ποσότητα των εξαγωγών, το 35% πηγαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες, περίπου 30% στην Γερμανία, 20% στην Γαλλία και 10% στην Τουρκία, ενώ τέλος είναι αξιοσημείωτο, ότι το μεγαλύτερο μέρος της συγκομιδής συλλέγεται από μεμονωμένους ιδιώτες και ότι μόνο το 20% καλλιεργείται σε αγροκτήματα.

Η σημασία του εν λόγω τομέα στην αλβανική οικονομία φαίνεται και από το γεγονός, ότι εκεί απασχολούνται περίπου 90.000 άτομα. Όπως συμβαίνει ωστόσο και με άλλους κλάδους στην χώρα, η παραγωγή φυτικών προϊόντων ταυτόχρονα αντιμετωπίζει ορατά προβλήματα και προκλήσεις, όπως τη μαζική μετανάστευση των νέων στο εξωτερικό, καθώς και την έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού για τον χειρισμό του μηχανολογικού εξοπλισμού και την

⁴⁰ <https://exit.al/en/albania-among-top-medicinal-herb-producers/> (31.01.2025).

επεξεργασία της πρώτης ύλης για την παραγωγή του τελικού προϊόντος.⁴¹ Η αποψίλωση πολλών περιοχών από το ανθρώπινο δυναμικό τους αποτελεί συνεπώς σαφή ανασταλτικό παράγοντα ανάπτυξης του εν λόγω τομέα και δημιουργεί προβληματισμό για τις προοπτικές περαιτέρω ενίσχυσής του στο προσεχές μέλλον.⁴² Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, η απήχηση των αλβανικών φυτικών προϊόντων στο εξωτερικό δημιουργεί μία σταθερή βάση για την περαιτέρω διεύρυνση τους σε ξένες αγορές και θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ αλβανικών εταιρειών και αντίστοιχων εταιρειών από γειτονικές χώρες (π.χ. Ελλάδα) σε επίπεδο τεχνογνωσίας (π.χ. παραγωγή βιολογικών προϊόντων, προϊόντων αισθητικής κ.ά.) και προώθησή τους σε διεθνές επίπεδο με αμοιβαίο όφελος.

⁴¹ Θα πρέπει να τονιστεί βέβαια, ότι στο πλαίσιο για την ενίσχυση της νέας επιχειρηματικότητας στις μη προνομιούχες και δύσβατες περιοχές η αλβανική κυβέρνηση προωθεί τη συνεργασία με ιδιωτικούς επιχειρηματικούς φορείς (Αλβανο-Αμερικανικό Ίδρυμα Ανάπτυξης, το Norfund, το Crimson Capital Corp κ.ά.), οι οποίοι σε συνεργασία με κρατικές δομές (π.χ. Δήμος των Τιράνων) αναλαμβάνουν την επίλυση προβλημάτων πηγών χρηματοδότησης για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Βλ. σχετικά *Albanian Daily News* (<https://albaniandailynews.com/>, 22.03.2024).

⁴² Βλ. σχετικό Πίνακα 5 για εταιρείες του κλάδου στην Αλβανία.

3.4 Εισαγωγές-Εξαγωγές Φαρμάκων της Αλβανίας, Ελληνικές Εξαγωγές

Πίνακας
Εισαγωγές-Εξαγωγές Φαρμακευτικών Προϊόντων της Αλβανίας (2020-2024)

Έτος	Εισαγωγές σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή %	Εξαγωγές σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή %
2020	227,8	7,8	3,2	28,2
2021	240,2	5,4	3,6	12,5
2022	241,6	0,5	3,7	2,7
2023	255,7	5,8	5,1	37,8
2024 (Ιαν.- Οκτ.)	203,5		6,2	

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/themes/international-trade/international-trade-in-goods/>, 24.01.2025)

Όπως προαναφέρθηκε, η Αλβανία εισάγει σχεδόν το σύνολο του ιατρικού εξοπλισμού και των συσκευών, καθώς και των φαρμάκων (περίπου το 90%) που διατίθενται στην εγχώρια αγορά. Είναι ευδιάκριτο το γεγονός, ωστόσο, ότι οι εξαγωγές της (κυρίως προς το Κόσοβο), αν και σχετικά περιορισμένες ακόμη (περίπου 4,1 εκατ. ευρώ κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2024), αυξάνονται σταθερά ετησίως, δείγμα της προσπάθειας των ντόπιων φαρμακευτικών εταιρειών να διεισδύσουν σε ξένες αγορές με έμφαση κυρίως στα φυτικά και εναλλακτικά φάρμακα.⁴³ Αυτή η προσπάθεια εξωστρέφειας των αλβανικών εταιρειών είναι ευδιάκριτη ειδικά μετά το 2020, έτος έναρξης της πανδημίας, όταν αυξήθηκαν τόσο οι εξαγωγές, όσο και οι εισαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων, λόγω της απότομα μεγάλης ζήτησης, αλλά και της άμεσης ανάγκης για την κάλυψη των ελλείψεων που εμφανίστηκαν στην εγχώρια αγορά σε προϊόντα που παραδοσιακά εισάγονταν από το εξωτερικό για την αντιμετώπιση ασθενειών (π.χ. καρδιακές παθήσεις, αρθρίτιδα, νεφροπάθεια, πνευμονοπάθεια κ.ά.) που απαιτούν περιοδική θεραπεία.⁴⁴

Εξετάζοντας κανείς τα διαθέσιμα στοιχεία της INSTAT θα παρατηρούσε αρχικά ότι οι εισαγωγές των φαρμάκων αποτέλεσαν το 3,1% των συνολικών εισαγωγών της Αλβανίας, καθώς

⁴³ Βλ. Στοιχεία INSTAT σε: <https://www.instat.gov.al/al/temat/tregtia-e-jashtme/tregtia-e-jashtme-e-mallrave/> (28.01.2024).

⁴⁴ Βλ. Πίνακα 4 στο Παράρτημα.

και ότι η αξία τους συνολικά έφθασε τα 255,7 εκατ. ευρώ το 2023, και αντίστοιχα τα 203,5 εκατ. ευρώ το πρώτο οκτάμηνο του 2024 αντίστοιχα.⁴⁵

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εισαγωγών στον συγκεκριμένο κλάδο, βάσει αξίας, ήταν η Γερμανία (42,7 εκατ. ευρώ), η Ιταλία (38,3 εκατ. ευρώ), η Τουρκία (29,5 εκατ. ευρώ), η Γαλλία (15,2 εκατ. ευρώ), η Σλοβενία (14,7 εκατ. ευρώ) και η Ελβετία (11,8 εκατ. ευρώ), ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στην έβδομη θέση αντίστοιχα (9,1 εκατ. ευρώ).

Πίνακας

10 Κυριότερες Χώρες Προέλευσης Εισαγωγών Φαρμάκων της Αλβανίας (2023)

Χώρα	Αξία σε εκατ. ευρώ
1. Γερμανία	42,7
2. Ιταλία	38,3
3. Τουρκία	29,5
4. Γαλλία	15,2
5. Σλοβενία	14,7
6. Ελβετία	11,8
7. Ελλάδα	9,1
8. Βέλγιο	8,6
9. Σερβία	8,2
10. Ισπανία	6,2

Ειδικότερα, ως προς τις ελληνικές εξαγωγές φαρμάκων στην Αλβανία για την περίοδο 2020-2024, παρατηρείται στον επόμενο πίνακα, ότι ενώ αυτές αρχικά αυξήθηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας (2020-2021), ακολούθως παρουσίασαν κάμψη κατά τα επόμενα χρόνια (2022-2024).⁴⁶ Η θετική μεταβολή αυτή θα μπορούσε να ερμηνευθεί από τις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας που δεν ευνοούσαν τις εισαγωγές φαρμάκων από πιο μακρινές χώρες, γεγονός που ευνόησε την χώρα μας πρόσκαιρα λόγω της γεωγραφικής της εγγύτητας με την Αλβανία, καθώς και της μεγάλης αύξησης της ζήτησης για φάρμακα λόγω των έκτακτων συνθηκών της συγκεκριμένης περιόδου. Η άρση των περιορισμών ως προς τις μετακινήσεις και τις εισαγωγές από το 2022, ωστόσο, διευκόλυναν εκ νέου τις χώρες που αποτελούσαν παραδοσιακά κύριους προμηθευτές φαρμάκων της Αλβανίας (Γερμανία, Ιταλία κ.ά.) να επανακάμψουν και να

⁴⁵ Βλ. επίσης σχετικά Ετήσια Έκθεση του Γραφείου ΟΕΥ Τιράνων για το 2023 σε: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/88287> (24.01.2025).

⁴⁶ <https://www.grtimes.gr/diethni/quot-voytia-quot-17-82-ton-ellinikon-exagogon> (27.01.2024).

ανακτήσουν τον έλεγχο της αγοράς με αποτέλεσμα να μειωθούν, μεταξύ άλλων και οι ελληνικές εισαγωγές.⁴⁷

Πίνακας
Ελληνικές Εξαγωγές Φαρμάκων στην Αλβανία (2020-2024)

Έτος	Σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή
2020	12,1	6,3
2021	12,8	5,7
2022	10,7	-16,4
2023	9,1	-14,9
2024 (Ιαν.-Οκτ.)	9,4	3,2

Είναι γεγονός βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, ωστόσο, ότι παρά τη μείωση των ελληνικών εξαγωγών φαρμάκων, η χώρα μας βρίσκεται σταθερά στην πρώτη δεκάδα στη σχετική λίστα προέλευσης των εισαγωγών της Αλβανίας, γεγονός που επιβεβαιώνει, ότι τα ελληνικά προϊόντα απολαμβάνουν εκτίμηση στη συνείδηση του αλβανικού αγοραστικού κοινού. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός, ότι στην γειτονική χώρα δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις υπηρεσιών υγείας, όπου απασχολούνται αρκετοί Έλληνες γιατροί, ενισχύει τις προϋποθέσεις για την αύξηση των δραστηριοτήτων των ελληνικών φαρμακευτικών προϊόντων στην αλβανική αγορά.⁴⁸

Πίνακας
Εισαγωγές-Εξαγωγές Φαρμακευτικών Προϊόντων της Αλβανίας (2020-2024)

Έτος	Εισαγωγές σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή %	Εξαγωγές σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή %
2020	227,8	7,8	3,2	28,2
2021	240,2	5,4	3,6	12,5
2022	241,6	0,5	3,7	2,7
2023	255,7	5,8	5,1	37,8

⁴⁷ Επισημαίνεται, ότι συνολικά οι ελληνικές εξαγωγές στην Αλβανία μειώθηκαν κατά 16,35% κατά το 2023 σε σχέση με το 2022. Βλ. ΕΛΣΤΑΤ <https://www.statistics.gr/> (27.01.2025).

⁴⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Νοσοκομείο HYGEIA στα Τίρανα, το οποίο αν και από το 2018 δεν είναι πλέον ελληνικών συμφερόντων, ωστόσο απασχολεί ακόμη αρκετούς Έλληνες γιατρούς. Βλ. <https://hygeia.al/> (28.01.2025).

2024 (Ιαν.- Οκτ.)	203,5		6,2	
-------------------------	-------	--	-----	--

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/themes/international-trade/international-trade-in-goods/>, 24.01.2025)

Όπως προαναφέρθηκε, η Αλβανία εισάγει σχεδόν το σύνολο του ιατρικού εξοπλισμού και των συσκευών, καθώς και των φαρμάκων (περίπου το 90%) που διατίθενται στην εγχώρια αγορά. Είναι ευδιάκριτο το γεγονός, ωστόσο, ότι οι εξαγωγές της (κυρίως προς το Κόσοβο), αν και σχετικά περιορισμένες ακόμη (περίπου 4,1 εκατ. ευρώ κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2024), αυξάνονται σταθερά ετησίως, δείγμα της προσπάθειας των ντόπιων φαρμακευτικών εταιρειών να διεισδύσουν σε ξένες αγορές με έμφαση κυρίως στα φυτικά και εναλλακτικά φάρμακα.⁴⁹ Αυτή η προσπάθεια εξωστρέφειας των αλβανικών εταιρειών είναι ευδιάκριτη ειδικά μετά το 2020, έτος έναρξης της πανδημίας, όταν αυξήθηκαν τόσο οι εξαγωγές, όσο και οι εισαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων, λόγω της απότομα μεγάλης ζήτησης, αλλά και της άμεσης ανάγκης για την κάλυψη των ελλείψεων που εμφανίστηκαν στην εγχώρια αγορά σε προϊόντα που παραδοσιακά εισάγονταν από το εξωτερικό για την αντιμετώπιση ασθενειών (π.χ. καρδιακές παθήσεις, αρθρίτιδα, νεφροπάθεια, πνευμονοπάθεια κ.ά.) που απαιτούν περιοδική θεραπεία.⁵⁰

Εξετάζοντας κανείς τα διαθέσιμα στοιχεία της INSTAT για το 2023 θα παρατηρούσε ότι ο εγχώριος φαρμακευτικός κλάδος (3,1% των συνολικών εισαγωγών της χώρας) εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές, οι οποίες συνολικά έφθασαν το ποσό των 255,7 εκατ. ευρώ, και αντίστοιχα για το 2024 (πρώτο οκτάμηνο) στα 203,5 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.⁵¹

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εισαγωγών στον συγκεκριμένο κλάδο, βάσει αξίας, ήταν η Γερμανία (42,7 εκατ. ευρώ), η Ιταλία (38,3 εκατ. ευρώ), η Τουρκία (29,5 εκατ. ευρώ), η Γαλλία (15,2 εκατ. ευρώ), η Σλοβενία (14,7 εκατ. ευρώ) και η Ελβετία (11,8 εκατ. ευρώ), ενώ η Ελλάδα κατατάσσεται στην έβδομη θέση αντίστοιχα (9,1 εκατ. ευρώ).

⁴⁹ Βλ. Στοιχεία INSTAT σε: <https://www.instat.gov.al/al/temat/tregtia-e-jashtme/tregtia-e-jashtme-e-mallrave/> (28.01.2024).

⁵⁰ Βλ. Πίνακα 4 στο Παράρτημα.

⁵¹ Βλ. επίσης σχετικά Ετήσια Έκθεση του Γραφείου ΟΕΥ Τιράνων για το 2023 σε: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/88287> (24.01.2025).

Πίνακας

10 Κυριότερες Χώρες Προέλευσης Εισαγωγών Φαρμάκων της Αλβανίας (2023)

Χώρα	Αξία σε εκατ. ευρώ
11. Γερμανία	42,7
12. Ιταλία	38,3
13. Τουρκία	29,5
14. Γαλλία	15,2
15. Σλοβενία	14,7
16. Ελβετία	11,8
17. Ελλάδα	9,1
18. Βέλγιο	8,6
19. Σερβία	8,2
20. Ισπανία	6,2

Ειδικότερα, ως προς τις ελληνικές εξαγωγές φαρμάκων στην Αλβανία για την περίοδο 2020-2024, παρατηρείται στον επόμενο πίνακα, ότι ενώ αυτές αρχικά αυξήθηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας (2020-2021), ακολούθως παρουσίασαν κάμψη κατά τα επόμενα χρόνια (2022-2024).⁵² Η θετική μεταβολή αυτή θα μπορούσε να ερμηνευθεί από τις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας που δεν ευνοούσαν τις εισαγωγές φαρμάκων από πιο μακρινές χώρες, γεγονός που ευνόησε την χώρα μας πρόσκαιρα λόγω της γεωγραφικής της εγγύτητας με την Αλβανία, καθώς και της μεγάλης αύξησης της ζήτησης για φάρμακα λόγω των έκτακτων συνθηκών της συγκεκριμένης περιόδου. Η άρση των περιορισμών ως προς τις μετακινήσεις και τις εισαγωγές από το 2022, ωστόσο, διευκόλυναν εκ νέου τις χώρες που αποτελούσαν παραδοσιακά κύριους προμηθευτές φαρμάκων της Αλβανίας (Γερμανία, Ιταλία κ.ά.) να επανακάμψουν και να ανακτήσουν τον έλεγχο της αγοράς με αποτέλεσμα να μειωθούν, μεταξύ άλλων και οι ελληνικές εισαγωγές.⁵³

Πίνακας

Ελληνικές Εξαγωγές Φαρμάκων στην Αλβανία (2020-2024)

Έτος	Σε εκατ. ευρώ	Μεταβολή
2020	12,1	5,5
2021	12,8	5,7

⁵² <https://www.grtimes.gr/diethni/quot-voytia-quot-17-82-ton-ellinikon-exagogon> (27.01.2024).

⁵³ Επισημαίνεται, ότι συνολικά οι ελληνικές εξαγωγές στην Αλβανία μειώθηκαν κατά 16,35% κατά το 2023 σε σχέση με το 2022. Βλ. ΕΛΣΤΑΤ <https://www.statistics.gr/> (27.01.2025).

2022	10,7	-16,4
2023	9,1	-14,9
2024 (Ιαν.- Οκτ.)	9,4	3,2

Είναι γεγονός βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, ωστόσο, ότι παρά τη μείωση των ελληνικών εξαγωγών φαρμάκων, η χώρα μας βρίσκεται σταθερά στην πρώτη δεκάδα στη σχετική λίστα προέλευσης των εισαγωγών της Αλβανίας, γεγονός που επιβεβαιώνει, ότι τα προϊόντα της χώρας μας απολαμβάνουν εκτίμηση στη συνείδηση του αλβανικού αγοραστικού κοινού. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός, ότι στην γειτονική χώρα δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις υπηρεσιών υγείας, όπου απασχολούνται αρκετοί Έλληνες γιατροί, ενισχύει τις προϋποθέσεις για την αύξηση των δραστηριοτήτων των ελληνικών φαρμακευτικών προϊόντων στην αλβανική αγορά.⁵⁴

⁵⁴Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Νοσοκομείο HYGEIA στα Τίρανα, το οποίο αν και από το 2018 δεν είναι πλέον ελληνικών συμφερόντων, ωστόσο απασχολεί ακόμη αρκετούς Έλληνες γιατρούς. Βλ. <https://hygeia.al/> (28.01.2025).

4. Συμπεράσματα-Προοπτικές

Αξιολογώντας κάποιος τα προαναφερόμενα στοιχεία θα μπορούσε να συμπεράνει, ότι η αλβανική φαρμακευτική αγορά είναι δυναμική, κάτι που σημαίνει ότι συνεχώς διευρύνεται, εξελίσσεται και παρουσιάζει μεγάλες δυνατότητες για το μέλλον. Το συμπέρασμα αυτό θα μπορούσε να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο, αν συμπεριληφθεί το στοιχείο, ότι η γειτονική χώρα βρίσκεται σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με την Ε.Ε. με αρκετά μεγάλες πιθανότητες για ένταξη στο προσεχές μέλλον (μέχρι το 2030).⁵⁵ Το γεγονός αυτό είναι σαφές, ότι θα δημιουργήσει ακόμη πιο θετικές προοπτικές σε όλο το φάσμα της αγοράς, τόσο ως προς το κόστος εισαγωγής των φαρμάκων, όσο και προς άλλα τεχνικά θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία της (π.χ. εναρμόνιση με τα υγειονομικά πρότυπα της Ε.Ε., κανόνες κατοχύρωσης ευρεσιτεχνίας, τιμολόγηση των φαρμάκων, θέματα ελεύθερου ανταγωνισμού κ.ά.), για τα οποία παρατηρείται, ότι συχνά στην πράξη δεν τηρείται απόλυτα η προβλεπόμενη νομοθεσία.

Αξίζει να σημειωθεί ως προς τα παραπάνω, ότι το Αλβανικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας στο Πλαίσιο της Στρατηγικής 2021-2030 έχει προχωρήσει σε μέτρα εναρμόνισης της λειτουργίας συνολικά του τομέα της Υγείας με τα κοινοτικά πρότυπα. Παράλληλα, το Υπουργείο βρισκόμενο σε συνεργασία με τους εποπτευόμενους δημόσιους φορείς (AKBMP, ISKSH, ISHP, OSHKSH) έχει εστιάσει στην πρόληψη για την αντιμετώπιση των ασθενειών, πολιτική που φαίνεται να έχει θετική επίδραση στην κοινωνία σταδιακά, δεδομένου ότι γενικότερα και οι ίδιοι οι πολίτες κατά τα τελευταία χρόνια εμφανίζονται περισσότερο ευαισθητοποιημένοι σε σχέση με το παρελθόν ως προς τα θέματα υγείας και εκτιμούν τη σημασία της διατήρησής της, όπως προκύπτει από τη σημαντική αύξηση της ζήτησης για φαρμακευτικά προϊόντα και τις επισκέψεις σε νοσοκομειακά ιδρύματα.^{56 57}

⁵⁵ Η Αλβανία υπέβαλε αίτημα ένταξης στην Ε.Ε. το 2009, ενώ πρόσφατα (Οκτώβριος 2024) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων, ώστε η χώρα να ενταχθεί ως πλήρες μέλος μέχρι το 2030. Βλ. σχετικά https://en.wikipedia.org/wiki/Accession_of_Albania_to_the_European_Union (28.01.2025).

⁵⁶ Το 2023 οι εισαγωγές φαρμάκων στην Αλβανία αυξήθηκαν κατά 14% (<https://www.himara.gr/epikairota/29727-apokleismos-listas-farmakon-stin-alvania-anisyxies-gia-tin-prosvasi-se-therapeies-kai-i-klopi-ekatommyrion0>, 24.01.2025). Βλ. επίσης την Έκθεση Health and Beauty Care” Fair που διοργανώνεται ετησίως από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Τιράνων και την Αλβανική Ένωση Δερματολογίας και Αφροδισιολογίας (<https://www.cci.al/en/medical-beauty-fair-may-3-4-2024/>) (27.01.2025).

⁵⁷ Βλ. παραπομπή 32.

Όπως προαναφέρθηκε ωστόσο, οι στρεβλώσεις ως προς τη λειτουργία της φαρμακευτικής αγοράς (π.χ. γραφειοκρατία, ελλείψεις σε ορισμένα προϊόντα) παραμένουν ακόμη σε μεγάλο βαθμό, γεγονός που έχει οδηγήσει τους καταναλωτές στην χρήση γενόσημων φαρμάκων, λόγω του χαμηλότερου κόστους τους σε σύγκριση με τα επώνυμα, καθώς και μη συνταγογραφούμενων που μπορούν να αγοραστούν χωρίς ιατρική συνταγή. Στο φαινόμενο αυτό έχει συμβάλει βέβαια και η μη πιστή εφαρμογή των ρυθμιστικών κανόνων στην αγορά με συνέπεια σε πολλές περιπτώσεις την πώληση παραποιημένων φαρμάκων σε ορισμένες περιοχές με αποτέλεσμα οι πολίτες να καταναλώνουν προϊόντα αμφιβόλου ποιότητας (π.χ. φθηνότερα γενόσημα) και σε ορισμένες περιπτώσεις μη ελεγμένα από τους αρμόδιους φορείς, γεγονός που δημιουργεί τόσο ζητήματα αθέμιτου ανταγωνισμού σε βάρος κάποιων επιχειρήσεων, όσο και ενδεχομένως θέματα υγείας για το σύνολο των πολιτών.

Θα πρέπει να τονιστεί επίσης, ότι, παρά την αύξηση της εγχώριας παραγωγής φαρμακευτικών προϊόντων, κυρίως βιοφαρμακευτικών, στο πλαίσιο εναλλακτικών θεραπειών μιας σειράς σοβαρών ασθενειών (π.χ. καρκίνος, διαβήτης, αυτοάνοσες διαταραχές κ.ά.), μία σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζει η αλβανική αγορά είναι η έλλειψη επενδύσεων στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης (R&D) με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιορισμένα διαθέσιμα καινοτόμα προϊόντα τοπικής παραγωγής, ενώ η πλειονότητά τους εισάγεται από άλλες χώρες. Το έλλειμμα που εμφανίζεται στην χώρα στον εν λόγω κλάδο, φυσικά συνδέεται και με άλλους ανασταλτικούς παράγοντες, όπως η φυγή πολλών νέων ιατρών και ερευνητών στο εξωτερικό, φαινόμενο που επιδρά αρνητικά τόσο στην έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού στα νοσοκομεία, όσο και στην παραγωγή καινοτόμων και ανταγωνιστικών φαρμακευτικών προϊόντων εκ μέρους των αλβανικών εταιρειών.

Ένα ακόμη πρόβλημα που παρατηρείται αφορά τη διαδικασία εισόδου νέων προϊόντων στην εγχώρια αγορά. Συγκεκριμένα, η μη συστηματική καταγραφή εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης (του Υπουργείου Υγείας δηλαδή) σε ετήσια βάση λόγω γραφειοκρατίας των φαρμάκων που ζητούνται, έχει οδηγήσει στη μη έγκαιρη συμπερίληψη φαρμάκων στη λίστα προς αποζημίωση από το Δημόσιο. Συνεπακόλουθα, αυτό το φαινόμενο έχει οδηγήσει στην χρήση φθηνότερων αντιγράφων (γενόσημων) από τους καταναλωτές, επιβαρύνοντάς τους με πολλά εκατομμύρια ευρώ επιπρόσθετα κάθε χρόνο και δυσχεραίνοντας την πρόσβασή τους σε νέες θεραπείες, καθώς πρέπει να καταβάλουν οι ίδιοι το αντίστοιχο αντίτιμο για να έχουν πρόσβαση σε φάρμακα που χρειάζονται άμεσα. Επισημαίνεται, ότι οι γραφειοκρατικές

διαδικασίες έχουν προκαλέσει προβλήματα και ως προς την πληρωμή προμηθευτών από το Δημόσιο με αποτέλεσμα να εμφανίζονται δυσχέρειες στην παροχή φαρμακευτικού εξοπλισμού σε δημόσια νοσοκομεία και ελλείψεις ως προς βασικά φάρμακα, φαινόμενο που είναι κατανοητό, ότι μπορεί να λειτουργήσει αποθαρρυντικά για την πραγματοποίηση στρατηγικών επενδύσεων από ξένες εταιρείες στην χώρα.

Σε κάθε περίπτωση, παρά τα δεδομένα προβλήματα είναι σαφές, ότι στην Αλβανία υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες επιχειρηματικής δραστηριοποίησης για ξένες εταιρείες, δεδομένων παραγόντων που αφορούν τη δημογραφική πορεία της χώρας (π.χ. γήρανση του πληθυσμού), καθώς και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, που αναπόφευκτα τροφοδοτούν μία συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για φάρμακα, άρα και μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους για όσους ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην φαρμακευτική της αγορά.

Ιδιαίτερα για τις ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες, οι προοπτικές δραστηριοποίησης στην αλβανική αγορά είναι ακόμη πιο θετικές, δεδομένου ότι τα προϊόντα τους είναι ήδη γνωστά και καταξιωμένα σε μεγάλο τμήμα του ντόπιου αγοραστικού κοινού, άρα δεν χρειάζονται ιδιαίτερη προώθηση και διαφήμιση. Δεν θα μπορούσαν να παραλειφθούν φυσικά και άλλοι σημαντικοί θετικοί παράγοντες, όπως η γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ των δύο χωρών που μειώνει σημαντικά το κόστος μεταφοράς, καθώς και οι υφιστάμενες στενές διμερείς εμπορικές σχέσεις, που δημιουργούν θετικές προοπτικές για την αύξηση των ελληνικών εξαγωγών, δεδομένης άλλωστε και της μεγάλης ζήτησης γενόσημων φαρμάκων από το αλβανικό κοινό.

Επιπρόσθετα, οι ελληνικές εταιρείες μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία τους συνάπτοντας συνεργασίες (π.χ. κοινοπραξίες) με τις αντίστοιχες αλβανικές, ώστε να διευκολυνθεί η είσοδός τους στην τοπική αγορά, καθώς με τοπικούς παρόχους υγειονομικής περίθαλψης που μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός ισχυρού δικτύου διανομής μειώνοντας έτσι το κόστος και βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα της αλυσίδας εφοδιασμού. Η συνεργασία ελληνικών και αλβανικών εταιρειών στην έρευνα και την παραγωγή νέων φαρμακευτικών προϊόντων μπορεί να είναι αμοιβαία επωφελής μέσω ποικίλων τρόπων, όπως για παράδειγμα της εισαγωγής στην αλβανική αγορά καινοτόμων θεραπειών, της παροχής εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους εγχώριους επαγγελματίες υγείας ως προς την χρήση και τα οφέλη των ελληνικών φαρμακευτικών προϊόντων, της υποστήριξης εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών και εργαστηρίων για τη βελτίωση των γνώσεων και των πρακτικών στον τομέα

της υγειονομικής περίθαλψης, της πληροφόρησης ως προς την τήρηση των προτύπων της ΕΕ, καθώς και της διασφάλισης της ποιότητας αναφορικά με ζητήματα, όπως τα πλαστά φάρμακα.

Είναι σημαντικό οι ελληνικές εταιρείες να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του φαρμακευτικού τομέα στην Αλβανία, καθώς οι προσπάθειές τους δεν θα ενισχύσουν αποκλειστικά το διμερές εμπόριο, αλλά επιπρόσθετα θα συμβάλουν στη συνολική ανάπτυξη και ευημερία του αλβανικού πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής μειονότητας στις νότιες περιοχές της χώρας.⁵⁸ Η παρουσία της ελληνικής μειονότητας αποτελεί έναν ακόμη ευνοϊκό παράγοντα για την ενίσχυση των δραστηριοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων στην γειτονική χώρα, δεδομένης της αλληλεπίδρασής της με τον υπόλοιπο πληθυσμό και της δυνατότητας άμεσης διάδοσης της χρήσης σχετικών προϊόντων.

Συγκεκριμένα, οι ελληνικές επενδύσεις μπορούν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στην οικονομική της στήριξη μέσω της δημιουργίας τοπικών εγκαταστάσεων και ευκαιριών απασχόλησης από ελληνικές εταιρείες που μπορούν να συνεισφέρουν γενικότερα στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη αυτών των κοινοτήτων. Επίσης, χρήσιμη θα ήταν η ανάληψη πρωτοβουλιών για προγράμματα υγείας σε επίπεδο περιφερειών σε συνεργασία με το Αλβανικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας, καθώς και δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς από τις δύο χώρες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Υγείας, με στόχο την ενίσχυση των τοπικών υποδομών υγειονομικής περίθαλψης, γεγονός που αναμφίβολα μπορεί να ενισχύσει τους διμερείς δεσμούς και να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ των δύο εθνών και σε άλλους τομείς.

⁵⁸ Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (2023) η ελληνική μειονότητα υπολογίζεται συνολικά στα 23.485 άτομα (0,89% του συνολικού πληθυσμού). Βλ. <https://en.wikipedia.org/wiki/Albania> (04.02.2025).

5. Παράρτημα Πινάκων

Πίνακας 1 Βασικά Δημογραφικά Στοιχεία

Πληθυσμός	2.402.113 (Απογραφή 2023) (Μείωση κατά 14,8% έναντι 2011)
Προσδόκιμο ζωής ανδρών/γυναικών	77,3/80,9 (2023)
Μέση ηλικία πληθυσμού	36,7 (2023)
Ποσοστό γεννήσεων	9,8 γεννήσεις / 1000 άτομα (2023)
Ποσοστό θανάτων	8,9 θάνατοι / 1000 άτομα (2023)
Παιδική θνησιμότητα	6,5 / 1000 γεννήσεις (2023)
Ποσοστό πληθυσμού άνω των 65 ετών	13,1% (2023)
Ποσοστό πληθυσμού άνω των 65 ετών (πρόβλεψη για το 2030)	24%
Θάνατοι κατ' έτος	21.286 (2023)
Κυριότερη αιτία θανάτου	Ισχαιμικό καρδιακό επεισόδιο
Δεύτερη κυριότερη αιτία θανάτου	Εγκεφαλοαγγειακό επεισόδιο
Ταχύτερα διαδιδόμενη ασθένεια	Νόσος Αλτσχάιμερ

Πηγή: INSTAT(<https://www.instat.gov.al/en/themes/demography-and-social-indicators/population/>, 19.11.2024)

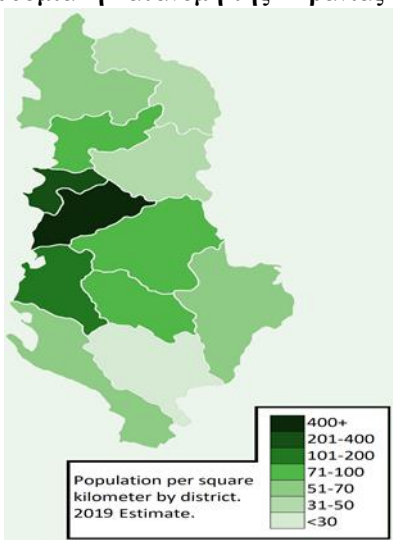
Πίνακας 2

Κατανομή του πληθυσμού στις αλβανικές περιφέρειες βάσει της τελευταίας απογραφής (2023)

Σύνολο	Τίρανα	Φίερ	Ελμπασάν	Δυρράχιο	Κορυτσά	Σκόδρα	Αυλώνα	Μπεράτι	Ντίμπερ	Λέζα	Κούκες	Αργυρόκαστρο
2.402.113	758.513	240.377	232.580	226.863	173.091	154.479	146.681	140.956	107.178	99.384	61.998	60.013

Πηγή: INSTAT (<https://www.instat.gov.al/en/census-2023/> 30.12.2024).

Πίνακας 3
Πληθυσμιακή κατανομή της Αλβανίας (2019)

Πηγή: <https://geolocet.com/collections/demographics-data> (10.01.2025)

Πίνακας 4
Κύριες αιτίες θανάτων στην Αλβανία 2022-2023

Αιτίες	2022	2023
Ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος	13082	11002
Ασθένειες του αναπνευστικού συστήματος	3233	3336
Τραυματικές βλάβες και δηλητηριάσεις	718	446
Ασθένειες του νευρικού συστήματος και των αισθητηρίων οργάνων	270	299
Ενδοκρινικές παθήσεις της διατροφής	258	249
Ασθένειες του πεπτικού συστήματος	234	249
Ασθένειες των ουρογεννητικών οργάνων	221	217
Ψυχικές διαταραχές	127	104
Ορισμένες παθήσεις που προέρχονται από την περιγεννητική περίοδο	86	71
Ασθένειες του αίματος και των αιμοποιητικών οργάνων	25	32
Μολυσματικές και παρασιτικές ασθένειες	19	18
Επιπλοκές της εγκυμοσύνης, του τοκετού και της λοχειάς	17	15

Πηγή: <https://www.instat.gov.al/en/themes/social-condition/health/publications/2024/causes-of-deaths-2023/>
(27.01.2025)

Πίνακας 4

Αεροφωτογραφία που δείχνει αγρότες να μαζεύουν το φαρμακευτικό βότανο *Centaurea cyanus*, κοινώς γνωστό ως καλαμπόκι, στο χωριό Sheqeras κοντά στην Κορυτσά, Αλβανία, 16 Ιουνίου 2021. Πηγή: <https://www.dailysabah.com/life/health/albanias-sweet-scented-herbs-bloom-for-medicine-amid-pandemic> (31.01.2025).

Πίνακας 5

Ενδεικτική Λίστα εταιρειών που παράγουν φυτικά φάρμακα στην Αλβανία

Επωνυμία	Ηλεκτρονική Διεύθυνση
BIDAJ	bidaj.al
Bio Medina	biomedina.com
Herbal Friends	www.iherb.com
B SULA MEDICINAL HERBS SH.P.K.	www.hsh- chemie.com
Bio Produkte, Marje Peshkopi	www.iherb.com
NATURAL Dry Nuts & Herbs	www.iherb.com
Qumesht Blete Bio 4900 leke 20/Gram	www.iherb.com
Vitana	vitana.mk

6. Χρήσιμες Διευθύνσεις

- Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας (MHSP)
Διεύθυνση: Rruga e Kavajes, Nr. 1001, Tirane
Web.: <https://shendetesia.gov.al/>
Τηλ.: +355 4 2376 178
E-mail: info@shendetesia.gov.al, farmaceutika@shendetesia.gov.al
- Αλβανική Στατιστική Υπηρεσία (INSTAT)
Διεύθυνση: Rr. Vllazën Huta, Ndërtesa 35, Hyrja 1, Tiranë, Kodi Postar 1017
Τηλ: +355 (4) 2233356 / 2233358
Email: info@instat.gov.al
Web.: <https://www.instat.gov.al/al/home.aspx>
- Pharmchoices
Web.: <https://pharmchoices.com/full-list-of-pharmaceutical-companies-in-albania/>
- Ινστιτούτο Δημόσιας Υγείας (ISHP)
Διεύθυνση: Rr. Aleksander Moisiu, nr 80, Tirane
Τηλ: 042 374 756, 042 378 897
E-mail ishp@shendetesia.gov.al
Web.: <https://www.ishp.gov.al/>
- Ταμείο Υποχρεωτικής Ασφάλισης Υγείας (FSDKSH)
Email: info@fsdksh.gov.al
Web.: <https://fsdksh.gov.al>
- Εθνικός Φορέας Φαρμάκων και Ιατροτεχνολογικών Προϊόντων της Αλβανίας (AKMS)
Διεύθυνση: Rr. e Dibres nr 359/1 Tirane
Τηλ.: +355 42 376045
E-mail: AKMS@shendetesia.gov.al
Web.: <https://AKMS.gov.al/>
- Αλβανική Ένωση Φαρμακευτικών Εταιρειών (SHPF)
Web.: <https://shpf.al>
E-mail: info@shpf.al
- Αλβανική Υπηρεσία Ξένων Επενδύσεων (AIDA)
Web.: <https://aida-smefinance.gov.al/>
E-mail: info@aida.gov.al

Χρήσιμες επαφές:

1. **Intermed** (www.intermed.al) – Μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες διανομής φαρμακευτικών και παραφαρμακευτικών προϊόντων στην Αλβανία.
2. **Megapharma** (<https://megapharm.al>) – Φαρμακαποθήκη και διανομέας συμπληρωμάτων διατροφής.
3. **Rejsi Farma** (www.rejsifarma.al) – Διανομέας που συνεργάζεται με μεγάλες ευρωπαϊκές φαρμακευτικές εταιρείες.
4. **Delta Pharma** (<https://deltapharma-adria.com>) – Διαθέτει δίκτυο διανομής και συνεργάζεται με φαρμακεία σε όλη τη χώρα.
5. **Euromed** (www.euromed.al) – Ιατρικά αναλώσιμα.
6. **Pegasus** (<https://pegasusmed.al>) - Ιατρικά αναλώσιμα
7. **Intermedica** (<https://intermedica.al>) - Διαγνωστικά κέντρα
8. **FarmaNet** (<https://farma-net.com>) - Αλυσίδα Φαρμακείων